

LAW

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.3.17>FORMY SĄDOWEJ OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA PRZED BEZPRAWNYMI
DECYZJAMI WŁADZ PUBLICZNYCH**Volodymyr Horbalinskyi***kandydat nauk prawnych, docent Katedry Ogólnych Dyscyplin Prawnych
Dniepropetrowskiego Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych (Dniepr, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-6203-6151

k_zpd@dduvs.in.ua

Adnotacja. Artykuł poświęcono istocie i treści form sądowej ochrony praw osób fizycznych przed bezprawnymi decyzjami władz publicznych. Artykuł zawiera naukową analizę doktryny form ochrony sądowej, rodzajów i metod sądowej ochrony praw człowieka przed bezprawnymi decyzjami władz publicznych. Autor uzasadnia, że forma ochrony powinna być rozumiana jako zespół instrumentów prawnych, środków i zasobów określonych w przepisach, które są wykorzystywane przez osobę w celu przywrócenia jej praw podmiotowych lub interesów chronionych przez prawo. Autor podkreśla, że w stosunkach publicznoprawnych odpowiednio dobrany sposób ochrony naruszonych praw podmiotowych będzie determinował skuteczność tej ochrony, a w dalszej kolejności wpływał na możliwość przywrócenia naruszonego prawa.

Słowa kluczowe: ochrona, ochrona sądowa, metody ochrony, prawo podmiotowe, decyzja, podmiot władzy, forma ochrony.

FORMS OF JUDICIAL PROTECTION OF THE RIGHTS OF PERSONS AGAINST ILLEGAL
DECISIONS OF AUTHORITIES**Volodymyr Gorbalinskyi***Candidate of Law Science,**Associate Professor at the Department of General Legal Disciplines
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-6203-6151

k_zpd@dduvs.in.ua

Abstract. The article is devoted to highlighting the essence and content of forms of judicial protection of the rights of individuals against illegal decisions of subjects of power. The article carries out a scientific analysis of the doctrine of forms of judicial protection, types and methods of judicial protection of the rights of individuals against illegal decisions of subjects of authority. It is substantiated that the form of protection should be understood as a set of legal instruments, measures and means defined in the legislation, which are used by a person in order to restore his subjective rights or interests protected by law. Attention is drawn to the fact that in public-legal relations, the correctly selected method of protection of violated subjective rights will determine the effectiveness of such protection and subsequently affect the possibility of restoring the violated right.

Key words: protection, judicial protection, methods of protection, subjective law, decision, subject of authority, form of protection.

ФОРМИ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ОСІБ ВІД НЕЗАКОННИХ РІШЕНЬ СУБ'ЄКТІВ
ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ**Володимир Горбалінський***кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ (Дніпро, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-6203-6151

k_zpd@dduvs.in.ua

Анотація. Стаття присвячена висвітленню сутності та змісту форм судового захисту прав осіб від незаконних рішень суб'єктів владних повноважень. У статті здійснюється науковий аналіз доктрини форм судового захисту, видів та способів судового захисту право осіб від незаконних рішень суб'єктів владних повноважень. Обґрунтовується, що під формою захисту слід розуміти визначену у законодавстві сукупність правового інструментарію,

заходів і засобів, які використовує особа з метою поновлення своїх суб'єктивних прав чи охоронюваних законом інтересів. Звертається увага, що у публічно-правових відносинах правильно підібраний спосіб захисту порушених суб'єктивних прав буде визначати ефективність такого захисту та в подальшому впливати на можливість відновлення порушеного права.

Ключові слова: захист, судовий захист, способи захисту, суб'єктивне право, рішення, суб'єкт владних повноважень, форма захисту.

Вступ. Суб'єктивне право, якщо відсутній дієвий механізм його захисту залишається декларативним. Гарантований захист суб'єктивних прав осіб у публічно-правових відносинах буде тоді, коли в державі створені всі необхідні умови реалізації такого захисту. Право на захист у особи виникає у разі його порушення. В публічно-правових відносинах право на захист виникає у особи внаслідок здійснення суб'єктом владних повноважень владно-управлінської функції шляхом прийняття рішення, вчинення дій чи бездіяльності.

У зв'язку з чим, у особи виникає необхідність захисту своїх прав, свобод чи інтересів, який може бути реалізований у певних формах, з використанням незаборонених засобів та заходів.

Тому, не випадково, що у механізмі захисту прав осіб значне місце займають форми такого захисту, адже вони визначають процедуру, власне процесуальний порядок здійснення захисту та відновлення порушених прав. У публічно-правових відносинах правильно підібраний порядок захисту порушених суб'єктивних прав буде визначати ефективність такого захисту та в подальшому впливати на можливість відновлення порушеного права.

Тому, дослідження форм захисту прав осіб від незаконних рішень суб'єктів владних повноважень має велике значення в аспекті захисту прав людини і реалізації особою права на судовий захист.

Не дивлячись на актуальність даної теми, в науці адміністративного права форми захисту прав осіб від незаконних рішень суб'єктів владних повноважень досліджені недостатньо. Хоча, фрагментарно, у межах більш широких наукових досліджень, присвячених захисту прав осіб у сфері публічно-правових відносин ці питання торкалися такі вчені, як І.В. Бойко, В.В. Зуй, Т.О. Мацелик, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, О.П. Рябченко, Я.С. Рябченко та інші. Тому, окремої уваги потребують наукового обговорення проблеми форм захисту прав осіб від незаконних рішень суб'єктів владних повноважень.

Основна частина дослідження. Матеріал і методи досліджень. Метою статті є висвітлення змісту поняття форм судового захисту прав осіб від незаконних рішень суб'єктів владних повноважень. Досягнення мети обраної тематики передбачає вирішення наступних завдань: проаналізувати наукові підходи щодо поняття «форма захисту прав осіб від незаконних рішень суб'єктів владних повноважень», розкрити його складові, проаналізувати правомочності суб'єкта звернення щодо використання форм судового захисту, висвітлити способи судового захисту, як складові елементи форми.

Основні результати дослідження отримані шляхом аналізу наукової літератури та законодавства, яке регулює форм судового захисту прав осіб від незаконних рішень суб'єктів владних повноважень. При цьому об'єктивність наукових результатів підтверджується застосуванням таких методів, як аналіз, узагальнення, логіко-семантичний, формально-логічний.

Результати та їх обговорення. Чинне законодавство не містить визначення поняття «форма захисту прав осіб у публічно-правових відносинах», хоча захист цих прав здійснюється у відповідності до законодавства та за допомогою чітко визначених ньому форм. Так, як впливає із положень КАС України, особа може захистити свої порушені права, свободи та інтереси в порядку адміністративного судочинства, обираючи або ті способи захисту, які визначені у ч. 1 ст. КАС України, або в інший незаборонений спосіб (ч. 2 ст. 5).

Якщо звернутися до наукової літератури, то слід зазначити, що в науці адміністративного права наукових досліджень, присвячених формам судового захисту недостатньо. У юридичній доктрині досі відсутні єдині погляди з приводу розуміння змісту поняття «форма захисту прав особи».

Одні науковці вважають поняття «форма захисту» процесуальною категорією, інші відносять його до категорій матеріального права.

Наприклад, Г.П. Тимченко зазначає, що форма захисту – це інструмент реалізації права на захист (Тимченко, 2002). Прихильники процесуального підходу зазначають, що форма захисту – це сукупність способів, які спрямовані на поновлення, встановлення і визнання прав і законних інтересів осіб (Гетьманцев & Козуб, 2009).

О.О. Кот, в свою чергу пише, що категорія «форма» в контексті захисту не може стосуватися тільки суб'єкта, який застосовує спосіб захисту. Сам захист є діяльністю, тому форма цієї діяльності навряд чи може вказувати лише на суб'єкта і не характеризувати самий порядок діяльності. З іншого боку, характеристика порядку не може бути повною без вказівки на те, який суб'єкт здійснює відповідний захист (Кот, 2017).

Всі ці та інші підходи до розуміння форми захисту мають місце на існування. Форми захисту прав осіб у публічно-правових відносинах є динамічним елементом механізму правового захисту. Поняттям «форма захисту» охоплюються не тільки процесуальні можливості особи звернутися до уповноваженого суб'єкта за захистом, але й діяльність цих суб'єктів на здійснення захисту. Форма захисту представляє собою зовнішній вираз того, яким чином особа може реалізувати своє право на захист. Тобто мова йде про ті інструменти, конкретні засоби, скориставшись якими особа може захистити свої порушені права, свободи чи інтереси. А дії самої особи чи уповноважених суб'єктів, до яких вона звернулася за захистом вже є процесом реалізації цього захисту. Тому, аналізувати форми захисту прав осіб у публічно-правових відносинах варто через призму поєднання матеріального та процесуального права.

Процесуальне право забезпечує здійснення будь-якого суб'єктивного права чи законного інтересу, які впливають із галузей матеріального права. Суб'єкти права мають можливість брати участь у процесі з метою захисту своїх суб'єктивних прав та законних інтересів. Процесуальне право у механізмі правового регулювання сприяє реалізації та здійсненню матеріального права, є гарантією захисту прав і законних інтересів суб'єктів матеріального права завдяки формам захисту. А для цього потрібно, щоб формами здійснення суб'єктивних прав та процесуальним правом враховувалися властивості цих матеріальних прав їх характер та природа (Тимченко, 2002).

Проводячи дослідження форм захисту цілком слушно зазначає В. Я. Горблянський, що у юридичній доктрині немає єдності думок і стосовно класифікації форм захисту. Зокрема, Н. В. Безсмертна з використанням дихотомічного поділу виділяє дві основні форми: судову та позасудову (Горблянський, 2013). Є. О. Харитонов виділяє судову, адміністративну, нотаріальну, самозахисну та громадську форми захисту залежно від природи юрисдикційного органа, що здійснює захист, відносить до органів захисту також міжнародні інституції (Горблянський, 2019). А. В. Кучеренко поділяє форму захисту прав суб'єктів підприємницьких відносин на три види: досудову, позасудову, судову. Судова форма також виступає як самостійна форма захисту прав, а також гарантія законності прийняття рішення іншими органами. Порядок і підстави використання кожної із вказаних форм і способів захисту встановлюються законодавством або угодою сторін (Яроцький & Борисова, 2013; Горблянський, 2019).

Іншим, найбільш розповсюдженим підходом щодо поділу форм захисту є їх поділ на юрисдикційну та неюрисдикційну. При цьому в основі критерію такого поділу лежить ознака за суб'єктивним підходом, а саме стосовно начвності у правовідносинах уповноваженого суб'єкта здійснювати захист суб'єктивних прав осіб.

Юрисдикційна форма захисту прав полягає у тому, що особа, право якої порушено, звертається за захистом до державного чи іншого компетентного органу, який уповноважений вжити необхідні заходи для відновлення порушеного права або припинення правопорушення (Яроцький & Борисова, 2013). При цьому у науковій літературі юрисдикційну форму захисту цивільних прав та інтересів поділяють на судову, адміністративну і нотаріальну.

Неюрисдикційна форма захисту представляє собою сукупність дії особи, право якої порушено, які спрямовані з відновлення порушеного права без звернення за захистом цього права до уповноважених державних органів чи організацій (Світлак & Скірський, 2018). До різновидів юрисдикційних форм захисту відносять самозахист та альтернативні форми захисту. Альтернативні форми та способи спрямовані на всебічне, повне та неупереджене врегулювання правових спорів безпосередньо за допомогою недержавних механізмів.

У публічно-правових відносинах суб'єктами захисту є учасники цих правовідносин, права свободи та інтереси, яких порушуються з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх службових та посадових осіб. Зобов'язаним суб'єктами захисту у публічно-правових відносинах виступають ті, до яких звернута вимога, а саме органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх службові та посадові особи, які у спірних правовідносинах здійснюють публічно-владні функції.

Норми адміністративного права визначають перелік форм захисту, які може обрати особа – суб'єкт захисту. При цьому, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх службові та посадові особи можуть застосовувати у спірних правовідносинах ті форми та способи захисту, лише ті, що встановлені законом і у межах своєї компетенції.

Отже, обираючи форми захисту суб'єктивного права, суб'єкт захисту може скористуватися юрисдикційними і неюрисдикційними формами. Якщо суб'єктом захисту є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх службова чи посадова особа, то обираючи форми захисту у публічно-правових відносинах, такий суб'єкт захисту може діяти лише у рамках закону і у межах повноважень, тому обрати неюрисдикційні форми захисту у цьому разі право такого суб'єкта буде обмежене.

Імперативність правового регулювання публічно-правових відносин обумовлює здійснення права на захист у межах закону, хоча, як впливає із ст. 5 КАС України захист порушених прав, свобод чи інтересів особи, яка звернулася до суду, може здійснюватися судом також в інший спосіб, який не суперечить закону і забезпечує ефективний захист прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень (Кодекс адміністративного судочинства України, 2005).

Діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, їх службових та посадових осіб, інших суб'єктів, які у публічно-правових відносинах наділені правом здійснення публічно-владних управлінських функцій в процесі своєї діяльності приймають рішення, вчиняють дії, чи навпаки, бездіяльність. У разі прийняття рішень, внаслідок яких порушується права, свободи чи інтереси особи особа може обрати форму захисту, яку вона вважає оптимальною у тих правовідносинах, які слалися.

Аналіз законодавства дозволяє виділити юрисдикційну та неюрисдикційну форми захисту, які може вибрати особа, якщо вважає, що рішенням органів державної влади, місцевого самоврядування, їх службових та посадових осіб, інших суб'єктів, які у публічно-правових відносинах наділені правом здійснення публічно-владних управлінських функцій, порушені її права, свободи чи інтереси.

До форм захисту суб'єктивного права особи у публічно-правових відносинах ми можемо віднести такі, як:

- 1) судовий захист (ст. 55 Конституції України (Конституція, 1996), КАС України);

2) захист в адміністративному порядку (ст. 40 Конституції України, Закон України «Про звернення громадян» (Про звернення громадян, 1996), Закон України «Про адміністративну процедуру» (Про адміністративну процедуру, 2022);

3) захист у порядку звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (ч. 2 ст. 55 Конституції України, Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» (Про уповноваженого Верховної ради з прав людини, 1997), ст. 53 КАС України);

4) захист у порядку звернення до органів прокуратури (ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» (Про прокуратуру, 2014), ст. 53 КАС України (Кодекс адміністративного судочинства України, 2005);

5) медіація (КАС України (Кодекс адміністративного судочинства України, 2005);

6) посередництво суду (Глава 4 КАС України) (Кодекс адміністративного судочинства України, 2005);

7) самозахист (ч. 6 ст. 55, ст. ст. 44, 39 Конституції України, засоби і способи протесту, що не суперечать законодавству).

8) міжнародний захист (ст. 55 Конституції України, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод) (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод).

Уявляється, що всі ці форми захисту можуть застосовуватися особою, якщо вона вважає, що рішенням органів державної влади, місцевого самоврядування, їх службових та посадових осіб, інших суб'єктів, які у публічно-правових відносинах наділені правом здійснення публічно-владних управлінських функцій, порушені її права, свободи чи інтереси. При цьому, крім самозахисту, всі інші форми слід віднести до юрисдикційних, адже у будь-якому разі, особа, звертається до компетентного суб'єкта з вимогою про захист (суд, медіатор, орган державної влади тощо).

Висновки. Підсумовуючи вище викладене, на нашу думку, під формою захисту слід розуміти визначену у законодавстві сукупність правового інструментарію, заходів і засобів, які використовує особа з метою поновлення своїх суб'єктивних прав чи охоронюваних законом інтересів. Найбільш ефективною формою захисту прав осіб від незаконних, на думку особи, рішень органів державної влади, місцевого самоврядування, їх службових та посадових осіб, інших суб'єктів, які у публічно-правових відносинах наділені правом здійснення публічно-владних управлінських функцій є судовий захист. При цьому, здійснення судового захисту може відбуватися і за допомогою альтернативних форм захисту, які сьогодні набувають поширення. Мова йде про медіацію та врегулювання спору за участю судді. Вказані форми ми все таки відносимо до юрисдикційних, адже вважаємо, що стороною захисту є компетентний суб'єкт, який здійснює захист.

Список використаних джерел:

1. Тимченко Г.П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав: дис. ... канд. юрид. наук: Харків, 2002. 218 с.
2. Гетьманцева Н.Д., Козуб І.Г. Засіб, спосіб і форма захисту трудових прав. *Адвокат*, 2009 № 11(110). С. 37–42.
3. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: *монографія*. К.: Алерта, 2017. 494 с.
4. Безсмертна Н. В. Сучасні проблеми цивільного права: збірник наукових праць. Київ: ВГЛ «Обрії», 2009. 190 с.
5. Харитонов Є. О. Цивільне право України: Підручник / Є.О. Харитонов, Н.О. Саніахметова. Київ: Істина, 2003. 776 с.
6. Кучеренко А. В. Конституційне право людини на підприємництво. *Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля*: Серія «Юридичні науки». 2013. № 2 (5). С. 38–44.
7. Горблянський В.Я. Захист прав споживачів за договором надання послуг. Дис. ... канд. юрид. наук, Івано-Франківськ, 2019. С. 200.
8. Приватноправові механізми здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав фізичних та юридичних осіб: *колективна монографія* / В.Л. Яроцький, В.І. Борисова, І.В. Спасиво-Фатєєва, І.В. Жилінкова та ін. За наук. ред. проф. В.Л. Яроцького. Харків: Юрайт, 2013. 272 с.
9. Світлак І.І., Скірський І.В. Окремі питання співвідношення цивільно-правового та державного примусу. *Правничий вісник Університету «КРОК»*, 2018, № 33.
10. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
11. Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Про звернення громадян. Закон України від 02.10.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
13. Про адміністративну процедуру. Закон України від 17.02.2022 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
14. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Закон України від 23.23.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Про прокуратуру. Закон України від 14.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/ed20220507#Text>
16. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

References:

1. Tymchenko H.P.(2022) Sposoby ta protsesual'ni formy zakhystu tsyvil'nykh prav [Ways and procedural forms of protection of civil rights] dys. ... kand. yuryd. nauk: Kharkv, 218 s. [in Ukrainian]

2. Het'mantseva N.D., Kozub I.H.(2009) Zasib, sposib i forma zakhystu trudovykh prav [Means, method and form of protection of labor rights]. *Advokat*, No 11(110). S. 37–42 [in Ukrainian].
3. Kot O. O. (2017) Zdiysnennya ta zakhyst sub"yektyvnykh tsyvil'nykh prav: problemy teorii ta sudovoyi praktyky [O. Implementation and protection of subjective civil rights: problems of theory and judicial practice: monograph.]: *monohrafiya* .K.: Alerta. 494 s. [in Ukrainian]
4. Bezsmertna N. V. (2009) Suchasni problemy tsyvil'noho prava [V. Modern problems of civil law: a collection of scientific works.]: *zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv: VHL "Obriy". 190 s. [in Ukrainian].
5. Kharytonov YE. O. (2003) Tsyvil'ne pravo Ukrainy [Civil law of Ukraine]: *Pidruchnyk / Ye. O. Kharytonov, N.O. Saniakhmetova*. Kyiv: Istyna. 776 s.
6. Kucherenko A. V. (2013) Konstytutsiynе pravo lyudyny na pidpryyemnytstvo [Constitutional human right to entrepreneurship.]. *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu im. Al'freda Nobelya: Seriya "Yurydychni nauky"*. No 2 (5). S. 38–44. [in Ukrainian]
7. Horblyans'kyy V.YA. (2019) Zakhyst prav spozhyvachiv za dohovorum nadannya posluh [Protection of consumer rights under the service contract.]. *Dys. kand.yuryd. nauk., Ivano-Frankivs'k*. S. 200 [in Ukrainian].
8. Pryvatnopravovi mekhanizmy zdiysnennya ta zakhystu sub"yektyvnykh tsyvil'nykh prav fizychnykh ta yurydychnykh osib [Private law mechanisms for the implementation and protection of subjective civil rights of individuals and legal entities: a collective monograph]: *kolektyvna monohrafiya / V.L. Yarots'kyy, V.I. Borysova, I.V. Spasybo-Fatyeyeva, I.V. Zhylinkova* ta in. *Za nauk. red. prof. V.L. Yarots'koho*. Kharkiv: Yurayt, 2013. 272 s. [in Ukrainian].
9. Svitlak I.I., Skirs'kyy I.V. (2018) Okremi pytannya spivvidnoshennya tsyvil'no-pravovoho ta derzhavnoho prymusu [Separate questions regarding civil law and state coercion.]. *Pravnychyy visnyk Universytetu «KROK»*, № 33 [in Ukrainian]
10. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [Administrative Judicial Code of Ukraine]: *Zakon Ukrainy vid 06.07.2005*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].
11. Konstytutsiya Ukrainy vid 28.06.1996 [Constitution of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
12. Pro zvernennya hromadyan. *Zakon Ukrainy vid 02.10.1996 r.* [About the appeal of citizens]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
13. Pro administratyvnu protseduru. *Zakon Ukrainy vid 17.02.2022 r.* [About the administrative procedure.]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> [in Ukrainian].
14. Pro Upovnovazhenoho Verkhovnoyi Rady Ukrainy z prav lyudyny. *Zakon Ukrainy vid 23.23.1997 r.* [About the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
15. Pro prokuraturu. *Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r.* [15. About the prosecutor's office]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/ed20220507#Text> [in Ukrainian].
16. Konventsiya pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004# [in Ukrainian].